

NOTA PENYELIDIKAN

Sungai Melaka sebagai suatu daya tarikan pelancongan baru di Negeri Melaka: Satu ulasan kritis

Ang Kean Hua¹

¹Faculty of Environmental Studies, Universiti Putra Malaysia, 43400 UPM Serdang, Selangor Darul Ehsan

Correspondence: Ang Kean Hua (email: angkeanhua@yahoo.com)

Abstrak

Sektor pelancongan banyak menyumbang kepada pendapatan negara. Kerajaan mempromosikan pelbagai tema dan program bagi menarik perhatian para pelancong. Kesannya, jumlah ketibaan pelancong ke Malaysia meningkat dari setahun ke setahun. Artikel ini mengulas Sungai Melaka sebagai daya tarikan pelancongan. Negeri Melaka merupakan destinasi pelancongan yang bertemakan sejarah namun kini digandingkan dengan pelancongan alam sekitar yang berfokus kepada Sungai Melaka. Fungsi utama Sungai Melaka yang asal adalah sebagai sumber air, makanan, pertanian, penternakan, pengangkutan, dan pekerjaan. Kini kerajaan negeri membangunkan semula Sungai Melaka menjadi seperti 'Venice of the East', iaitu sebagai salah satu program pelancongannya. Pembangunan semula secara fizikal telah menjadikan Sungai Melaka lebih menarik. Perubahan fizikal ini juga telah menyebabkan fungsi asal Sungai Melaka berubah. Pembangunan ekonomi moden dan pembandaran di sekitarnya juga telah meningkatkan tahap hubungan manusia-sungai. Pada masa yang sama kelebaran dan kedalaman sungai turut meningkat. Pencemaran sungai juga mula berlaku. Oleh itu, pembangunan, perancangan, dan pengurusan harus dilakukan oleh semua pihak termasuk kerajaan, swasta, penduduk tempatan, dan masyarakat bagi mengekalkan kebersihan Sungai Melaka.

Katakunci: fungsi sungai, pelancongan, pencemaran sungai, pendapatan, pengindahan sungai, program

RESEARCH NOTE

Malacca River as a new Malacca's tourist attraction: A critical review

Abstract

As a lucrative economic contributor countries such as Malaysia promote their tourism industry by developing new tourist destinations and attractions. This study reviews the Malacca River as a new environmental tourist attraction in historic Malacca. Malacca River's original main function was to serve as a source of water for human and animal consumption, agricultural activities, transport, and employment opportunities. Recently, the state government has started to rebuild Malacca River as 'Venice of the East'. The renovative physical beautification programmes of the river have changed its original functions. The sprouting modern commercialization activities and urbanization of its surrounding have increased the levels of human-river relationship. At the same time, river pollution has also begun to occur along with the widening and deepening of the river. All this point to the plain imperative that development, planning and management of the Malacca River should be taken seriously by all parties concerned (government, private sectors, local residents and community) to maintain its cleanliness.

Keywords: Malacca River, river beautification programme, river function, river pollution, tourist attractions, tourism industry

Pengenalan

Pelancongan merupakan salah satu sektor industri perkhidmatan yang utama di Malaysia. Kerajaan Malaysia telah merangka strategi Pembangunan Pelancongan Nasional dalam Rancangan Lima Tahun Malaysia yang bermula dari tahun 1966 (Rancangan Malaysia Pertama) sehinggalah ke hari ini (Hua, 2015). Kesannya, sektor pelancongan telah menyumbangkan pendapatan yang sangat memberangsangkan. Sebagai buktinya, pada tahun 2001 pendapatan daripada sektor pelancongan adalah sebanyak RM 24.2 bilion dengan jumlah ketibaan pelancong dicatatkan sebanyak 12.78 juta orang (TDC Official Portal, 2015). Jumlah tersebut terus meningkat kepada RM 32 bilion dengan jumlah ketibaan pelancong mencapai 16.43 juta orang pada tahun 2005 (TDC Official Portal, 2015). Pendapatan negara melalui sektor pelancongan tidak pernah merosot, malah meningkat sehingga ke tahap yang cemerlang pada tahun 2013 iaitu sebanyak RM 65.44 bilion dengan jumlah ketibaan pelancong sebanyak 25.72 juta orang (TDC Official Portal, 2015). Jadual 1 memperincikan jumlah ketibaan pelancong dan jumlah pendapatan negara yang disumbangkan oleh sektor pelancongan bagi tempoh 1998-2013.

Jadual 1. Jumlah ketibaan pelancong dan sumbangan sektor pelanconan kepada pendapatan Malaysia

Tahun	Ketibaan (juta)	Pendapatan (RM bilion)
2013	25.72	65.44
2012	25.03	60.6
2011	24.71	58.3
2010	24.58	56.5
2009	23.65	53.4
2008	22.05	49.6
2007	20.97	46.1
2006	17.55	36.3
2005	16.43	32.0
2004	15.70	29.7
2003	10.58	21.3
2002	13.29	25.8
2001	12.78	24.2
2000	10.22	17.3
1999	7.93	12.3
1998	5.56	8.6

Sumber: http://corporate.tourism.gov.my/research.asp?page=facts_figures

Pelbagai tema dan program telah dilancarkan oleh kerajaan bagi mempromosikan sektor pelancongan di negara Malaysia seperti 'Visit Malaysia Year' pada tahun 1990 dengan tema 'Fascinating Malaysia; Year of Festival', tema 'Fascinating Malaysia; Naturally More' pada tahun 1994 dengan tema 'Celebrating 50 years of Nationhood' pada tahun 2007; tema 'Celebrating 1 Malaysia Truly Asia' pada tahun 2014; dan tema 'Endless Celebrations' pada tahun 2015 (MyFEST Official Portal, 2015; TDC Official Portal, 2015). Inisiatif dan strategi yang digubal serta dilancarkan dalam usaha membangunkan sektor pelancongan perlu mengenal pasti bentuk-bentuk produk pelancongan yang berpotensi dimajukan.

Secara umumnya, di Malaysia aktiviti pelancongan hanya ditumpukan ke negeri-negeri tertentu yang mempunyai potensi dalam menyumbangkan produk pelancongan (Salleh, 2002; Choy, 2013; Samsir et al., 2014; Zaimah et al., 2015; Hua, 2015). Produk pelancongan yang berpotensi termasuklah tema dan kawasan (Jadual 2) yang berikut:

- (1) Pelancongan sumber alam semula jadi
- (2) Pelancongan kebudayaan dan adat setempat (contoh budaya makanan)

- (3) Pelancongan tempat bersejarah
- (4) Pelancongan bersempenakan pantai dan sungai
- (5) Pelancongan bersempenakan membeli-belah.

Jadual 2. Destinasi dan aktiviti pelancongan

Sumber Alam Semula jadi	Kebudayaan dan Adat Setempat	Sejarah	Pantai	Beli-belah
Taman Negara	Sarawak	Melaka	Pulau Langkawi	Kuala Lumpur
Lembah Danum	Pulau Pinang		Pulau Pangkor	Johor Bharu
Gunung Kota Kinabalu				
Tasik Bera				
Tasik Kenyir				

Sumber: Dipetik daripada Salleh (2002)

Melaka khususnya ibu negerinya Melaka Bandaraya Bersejarah, sebagai mana namanya merupakan ikon bagi pelancongan bersejarah di Malaysia. Keunikan dan keistimewaan Melaka sebagai pusat tamadun Melayu telah melonjakkan negeri Melaka sebagai Tapak Warisan Dunia UNESCO pada 7 Julai 2008 (UNESCO Official Portal, 2015). Ini merencanakan lagi promosi 'Visit Malaysia Year' dan seterusnya menggalakkan kedatangan pelancong ke negeri Melaka. Namun, menyedari hakikat bahawa pelancongan tempat bersejarah secara sendiri tidak cukup untuk menarik pelancong dari dalam dan luar negara secara berterusan, pihak kerajaan negeri telah membangunkan pelbagai objek tarikan pelancongan yang lain seperti pusat membeli belah moden di Air Keroh dan pusat rekreasi dan peranginan AFamosa di Alor Gajah. Kecantikan alam semula jadi negeri Melaka juga turut dimajukan sebagai daya tarikan pelancong khususnya di pantai Tanjung Keling dan Tanjung Bidara. Selain itu, Zoo Melaka dan aktiviti *Night Safari*, Taman Buaya Melaka, Taman Rama-Rama dan Reptilia, Taman Mini Malaysia dan Taman Mini ASEAN, Kampung Buku Malaysia Melaka, Hutan Rekreasi Sungai Udang, Tasik Ayer Keroh, Kolam Air Panas Gadek dan Menara Taming Sari merupakan objek tarikan pelancong di negeri ini (Portal Rasmi Kerajaan Negeri Melaka, 2015). Terbaharu, Sungai Melaka sebagai elemen persekitaran semula jadi yang menarik juga telah dibangunkan sebagai objek tarikan pelancong di negeri ini (Choy, 2013). Kini *Melaka River Cruise*, adalah aktiviti kedua terpenting di negeri Melaka selepas objek pelancongan bersejarah. Oleh itu, Sungai Melaka menjadi terkenal sebagai salah satu destinasi pelancongan di negeri ini.

Artikel ini bertujuan mengulas secara kritis kepentingan Sungai Melaka sebagai produk pelancongan. Ulasan ditumpukan kepada fungsi sungai dahulu dan kini, konsep pembangunan pelancongan Sungai Melaka dan impak persekitarannya (Department of Environment, 2012). Menurut laporan yang diterbitkan oleh Jabatan Alam Sekitar 2012, kebersihan dari segi kualiti air Sungai Melaka berada pada tahap sederhana bersih. Kajian ini dijalankan berdasarkan kepada kaedah pemerhatian dan penelitian pelbagai dokumen rasmi untuk menilai keberkesanan Sungai Melaka sebagai salah satu destinasi pelancongan utama di negeri Melaka.

Sungai dalam sejarah Melaka

Merujuk kepada sejarah negeri Melaka, pentadbiran Melaka bermula pada abad ke-14 di bawah pemerintahan Parameswara. Baginda adalah Putera Raja Palembang yang ditewaskan oleh Majapahit dalam peperangan merebut takhta kerajaan Majapahit. Kebijaksanaan Parameswara sebagai pengasas Kesultanan Melalyu Melaka telah menjadikan Melaka sebagai pusat perdagangan entrepot bagi persinggahan para pedagang terutama pedagang dari Arab serta dari Timur dan Barat yang melalui Selat Melaka. Letakan negeri Melaka di tengah-tengah perjalanan antara negara China dan India melalui Selat Melaka menjadikannya amat strategi bagi aktiviti perdagangan (Portal Rasmi Kerajaan Negeri Melaka, 2015). Kesibukan Selat Melaka sebagai laluan perdagangan telah memberi kelebihan kepada Sungai

Melaka sebagai pembekal pelbagai sumber alam seperti air minum, rempah-ratus dan makanan selain jalan perhubungan ke kawasan pedalaman.

Sumber: Diambil daripada buku 'Sungai Melaka: The Rejuvenation of a National Cultural Heritage'.

Rajah 1. Sungai Melaka sebagai jalan pengangkutan utama di negeri Melaka
(Foto kiri – kawasan pedalaman; Foto kanan – kawasan bandar).

Semasa pemerintahan Parameswara, Sungai Melaka sudah menjadi laluan pengangkutan utama bagi menghubungkan antara kawasan pedalaman dan kawasan bandar (Rajah 1). Dengan kata lain, penduduk membina petempatan berdekatan dengan tebing Sungai Melaka dan amat bergantung kepada sungai tersebut untuk mendapatkan bekalan air minum dan bagi kegunaan harian seperti mandi-manda, membasuh, juga sebagai pembekal bahan makanan khususnya ikan dan sebagainya. Sungai Melaka juga penting sebagai pembekal air bagi kegiatan pertanian dan ternakan di kawasan pedalaman. Keadaan ini telah mewujudkan satu ikatan yang kuat antara manusia dengan sungai melalui aktiviti sosio-budaya, kerohanian, warisan, dan ekonomi. Keadaan Sungai Melaka bertambah maju apabila Selat Melaka diiktiraf sebagai pusat perdagangan dan semakin ramai penduduk yang datang dari negeri lain ke negeri Melaka untuk membina petempatan berhampiran dengan sungai. Pertambahan bilangan perahu (sampan) di Sungai Melaka menggambarkan kepentingan sungai tersebut sebagai jalan pengangkutan sama ada untuk mengangkut penumpang atau barangan termasuk produk ternakan dari satu tempat ke satu tempat lain di sepanjang sungai tersebut. Kemajuan Sungai Melaka sebagai jalan pengangkutan juga telah mewujudkan peluang pekerjaan dalam bidang tersebut.

Peranan Sungai Melaka dalam membantu membangunkan negeri tersebut berubah apabila orang Barat datang menjajah. Semasa penaklukan Melaka penjajah, khususnya orang Portugis, Inggeris dan Belanda yang datang menggunakan kapal telah menyerang negeri tersebut melalui Sungai Melaka. Perkara ini boleh dibuktikan melalui pembinaan meriam di Bukit St. John di tebing Sungai Melaka menghadap laut dan kawasan pedalaman; juga melalui pembinaan Kota A' Famosa yang digunakan sebagai kubu bagi tujuan menyerang hendap musuh yang cuba mendarat di daratan negeri Melaka (Portal Rasmi Kerajaan Negeri Melaka, 2015). Petempatan penduduk di sepanjang Sungai Melaka juga terjejas. Penduduk yang tinggal di tebing sungai tersebut terpaksa melarikan diri ke kawasan yang lebih jauh dari Sungai Melaka bagi mengelakkan daripada terkena serangan penjajah. Peperangan juga telah mewujudkan kawasan perkuburan Belanda dan Inggeris di beberapa tempat di tebing sungai tersebut. Penjajah Barat juga turut meninggalkan budaya dan tradisi masing-masing di negeri Melaka, seperti yang terdapat di Kota Belanda dan Perkampungan Portugis tidak jauh dari tebing Sungai Melaka (Portal Rasmi Kerajaan Negeri Melaka, 2015).

Kini, segala-galanya tinggal kenangan. Detik-detik dan peristiwa yang bersejarah yang berlaku pada masa lampau telah disaksikan oleh Sungai Melaka. Kini peninggalan tapak-tapak warisan sejarah Melaka masa lampau itu telah dapat digilap kembali sebagai objek pelancongan yang bertaraf dunia.

Pembangunan Sungai Melaka sebagai tarikan pelancongan

Secara tradisinya, sungai telah memberikan pelbagai manfaat kepada penduduk dari segi bekalan sumber air harian bagi kegunaan untuk penyediaan makanan dan minuman, mandi dan basuh; juga aktiviti ekonomi pertanian, penternakan dan pengangkutan. Kini, peranan sungai ini telah dikembangkan lagi kepada aktiviti atau program yang berteraskan rekreasi dan pelancongan. Kerajaan negeri Melaka telah mengambil inisiatif dalam membangunkan Sungai Melaka untuk menjadi pusat tarikan pelancongan moden di negeri ini. Inisiatif ini dilakukan melalui projek pengindahan dan pemulihan sungai menggunakan konsep tertentu seperti yang dijelaskan berikut ini.

Konsep pembangunan pelancongan Sungai Melaka

Pembangunan pelancongan yang berteraskan sumber air seperti Sungai Melaka sangat mementingkan beberapa faktor seperti berikut:

1. Tarikan pelancongan

Dalam usaha membangunkan kepentingan sungai kepada masyarakat, ianya adalah penting untuk mewujudkan pelbagai aktiviti yang boleh dikaitkan dengan sungai seperti aktiviti pelayaran, aktiviti berkayak, aktiviti rekreasi, pertandingan memancing, menyambut hari gotong-royong, dan sebagainya, yang boleh menarik perhatian dan minat pelancong untuk menyertai bersama.

2. Penghayatan alam sekitar

Sungai membekalkan air, yang merupakan sumber alam semula jadi yang diperlukan oleh pelbagai spesies flora dan fauna. Keadaan ini mewujudkan satu ekosistem yang besar, di mana ianya melambangkan kewujudan alam sekitar semula jadi di sepanjang Sungai Melaka. Contohnya, pelbagai spesies ikan yang terdapat di dalam sungai dengan dikelilingi oleh pokok-pokok atau hutan kecil yang menjadi habitat kepada spesies burung dan bunga-bunga di sepanjang Sungai Melaka yang menarik perhatian rama-rama, akan mewujudkan tarikan pelancongan melalui alam sekitar yang tersendiri.

3. Keselamatan sejagat

Aktiviti yang dijalankan di sepanjang sungai mengutamakan keselamatan pelancong dan masyarakat setempat. Sebagai contoh, penggunaan jaket keselamatan semasa pelayaran, atau menubuhkan unit anggota keselamatan air. Sekiranya berlaku sebarang kecemasan semasa menjalankan aktiviti yang melibatkan Sungai Melaka (seperti perkara lemas air), maka anggota keselamatan air akan menjalankan tugas-tugas menyelamatkan agar tiada sebarang kemalangan buruk berlaku terhadap Sungai Melaka.

4. Kemudahan penginapan

Tarikan pelancongan melalui pelbagai aktiviti dan program semestinya akan meningkatkan ketibaan pelancong ke negeri Melaka. Oleh itu, pembinaan kemudahan penginapan yang diperlukan adalah banyak dan mementingkan kualiti demi keselesaan pelancong. Sebagai contohnya, peti keselamatan berkunci yang dapat membantu pelancong merasa selamat untuk meninggalkan barangan penting di dalam bilik hotel.

5. Kemudahan asas

Bagi memastikan keselesaan pelancong semasa melancong, adalah wajib untuk mempunyai banyak tandas awam dan tong sampah. Hal ini kerana pelancong tidak perlu menahan untuk menggunakan tandas di hotel sahaja dan kewujudan tong sampah adalah untuk mengelak pelancong daripada membuang sampah di merata tempat. Selain itu, perkhidmatan restoran juga diperlukan dalam kuantiti yang banyak bagi memudahkan pelancong untuk mendapatkan makanan dengan mudah dan berpeluang merasai makanan tempatan negeri Melaka. Bagi menggalakkan pelancong asing, pengurup wang amat diperlukan di negeri Melaka supaya pelancong asing mudah untuk membuat pertukaran wang.

6. Kelestarian alam sekitar

Kadar ketibaan pelancong ke negeri Melaka semasa cuti sekolah adalah sangat tinggi. Oleh itu, pihak terlibat seperti penjual di gerai-gerai di sepanjang Sungai Melaka perlu menjaga kebersihan alam sekitar, dan memberi nasihat kepada pelancong agar menjaga tingkah laku supaya tidak mencemarkan alam sekitar terutama sumber air di dalam sungai. Selain itu, pihak kerajaan negeri boleh menubuhkan satu jawatankuasa bagi memantau keadaan semasa di sepanjang Sungai Melaka supaya tidak ada pencemaran berterusan terhadap sumber air Sungai Melaka.

7. Elemen institusi

Dalam usaha membangunkan dan menguruskan sektor pelancongan dengan baik, institusi akan memainkan peranan dalam menjayakan objektif tersebut melalui perancangan keperluan manusia, pendidikan, program latihan, strategi pemasaran dan program promosi, struktur organisasi awam dan swasta, polisi pelaburan, ekonomi, persekitaran dan program sosial-kebudayaan.

8. Penyelidikan

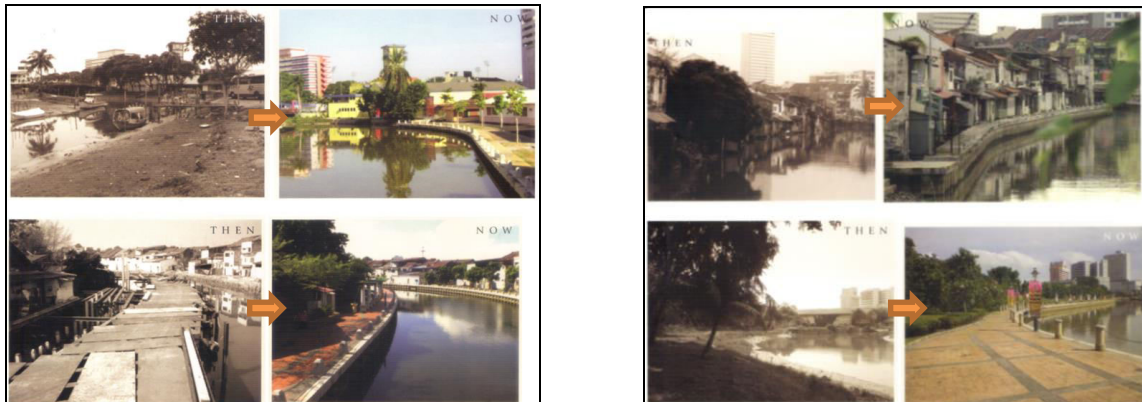
Aktiviti penyelidikan tentang sektor pelancongan amat penting terutama dalam membangunkan, menguruskan, dan merancang terhadap segala program yang dijalankan dalam usaha meningkatkan ketibaan pelancong ke negeri Melaka. Sememangnya penjana pendapatan melalui sektor pelancongan adalah lumayan, namun kualiti alam sekitar terutama sumber air sungai adalah perlu dijaga dan diawasi supaya pencemaran dapat dielakkan daripada berlaku di dalam Sungai Melaka.

Program pemulihan dan pengindahan sungai

Menurut buku *Sungai Melaka: The Rejuvenation of a National Cultural Heritage* (Pesona Metro, 2009), terdapat beberapa objektif dalam membangunkan projek pengindahan dan pemulihan Sungai Melaka seperti memastikan pengekalan hubungan antara sungai dengan aktiviti perdagangan bandar dan warisan sejarah serta mewujudkan aktiviti di tepi sungai secara komersial yang boleh menarik pelancong; mengembalikan semula kehidupan di tepi sungai dengan mencipta semula watak yang mendiami kawasan tepi sungai; membangunkan bandar bertaraf dunia dengan berkonsepkan bandar di tepi sungai di samping menekankan elemen budaya dan sejarah tanpa meminggirkan kelestarian elemen geografi; memperkenalkan konsep taman dan laluan pejalan kaki yang dilengkapi dengan landskap indah; dan mewujudkan persekitaran yang selesa serta bersih supaya dapat dikembangkan untuk dijadikan kawasan perniagaan dan pada masa yang sama menjadi tempat percutian.

Bagi mencapai objektif tersebut di atas, projek pengindahan dan pemulihan Sungai Melaka telah dilaksanakan. Projek tersebut boleh dibahagikan kepada tiga fasa. Pada Fasa Pertama, pembangunan Sungai Melaka dibahagikan kepada dua bahagian: pertama, projek pembangunan kawasan dari Jambatan Hang Jebat ke Kampung Morten, dan kedua pembangunan kawasan dari Jambatan Chan Koon Cheng ke Jambatan Tan Kim Seng di Jalan Laksamana. Manakala Fasa Kedua pula merangkumi pembangunan kawasan dari Jambatan Chan Koon Cheng ke jambatan Hang Tuah dan disambung sehingga ke hilir Sungai Melaka yang menghala ke Kampung Morten. Akhir sekali ialah Fasa Ketiga, projek pembinaan yang meliputi seksyen di sekitar pelabuhan lama dari Jambatan Tan Kim Seng berhadapan Plaza Stadthuys ke Flor De La Mar dan Jambatan Abdul Aziz berhampiran dengan muara Sungai Melaka. Pembinaan struktur ini telah mengubah ciri-ciri fizikal sungai. Projek ini sebahagiannya berusaha memulihkan Sungai Melaka supaya airnya menjadi lebih bersih dan jernih serta bebas daripada sisa kumbahan mentah. Ini melibatkan penguatkuasaan polisi melarang pembuangan bahan sisa ke Sungai Melaka, sebaliknya air sisa kumbahan dialirkan ke dalam roji untuk rawatan sebelum dilepaskan ke Sungai Melaka. Proses pemulihan sungai ini juga bertujuan menggalakkan pertumbuhan semula pelbagai spesies tumbuhan sungai seperti pokok nipah dan berembang di sepanjang laluan pejalan kaki di seberang Kampung Mortem. Program tersebut juga adalah bagi mengeratkan semula hubungan antara penduduk dengan sungai melalui aktiviti rekreasi dan aktiviti memancing selain dapat menggalakkan pertumbuhan pelbagai aktiviti komersial di sepanjang sungai tersebut. Proses pemulihan sungai ini dapat meningkatkan

lagi jumlah kedatangan pelancong ke negeri Melaka. Kini pelancong berkunjung ke Melaka bukan hanya untuk menghayati nilai-nilai sejarah, malah juga berpeluang merasai keindahan alam sekitar melalui *Melaka River Cruise* di samping menghirup udara nyaman atau mendengar desiran tiupan bayu laut berhampiran Sungai Melaka (Rajah 2).

Sumber: Diambil daripada buku 'Sungai Melaka: The Rejuvenation of a National Cultural Heritage'.

Rajah 2. Perkembangan Sungai Melaka dahulu dan sekarang

Perbincangan

Program pemulihan dan pengindahan Sungai Melaka telah memberi impak ekonomi yang cukup besar kepada sektor pelancongan negeri Melaka. Hal ini dapat dikesan melalui peningkatan bilangan pelancong yang berkunjung ke negeri Melaka, khususnya ke Melaka Bandaraya Bersejarah. Merujuk kepada laporan The Star Online (2014), sebanyak 13 juta pelancong melawat Melaka pada tahun 2011, dan jumlah tersebut meningkat kepada 13.7 juta pada tahun 2012, dan 14 juta pada tahun 2013. Dari segi ekonomi pula, negeri Melaka telah mengalami pembangunan yang pesat kebelakangan ini dan sektor pelancongan menyumbang sejumlah besar pendapatan negeri. Jika merujuk kepada pendapatan negara, sebanyak RM 18.1 bilion telah disumbangkan melalui pelancongan pada tahun 2005 (Saleh, 2008) dan jumlah tersebut terus meningkat kepada RM 53.4 bilion pada tahun 2009 (Yusof, 2012). Oleh itu, pendapatan melalui pelancongan ke negeri Melaka turut mencatatkan peningkatan. Begitu juga dari segi peluang pekerjaan yang dijana melalui sektor pelancongan (Hua, 2015).

Di samping sumbangannya kepada ekonomi negeri, aktiviti pelancongan sungai juga memberi pelbagai impak persekitaran yang tidak kurang pentingnya. Projek pengindahan dan pemulihan Sungai Melaka telah menjadi salah satu faktor dalam membantu meningkatkan peratusan ketibaan pelancong ke Melaka. Keadaan ini menguntungkan pelbagai pihak yang terlibat dalam sektor pelancongan, namun fungsi utama Sungai Melaka akan mengalami 'seribu' perubahan daripada yang asal, seperti yang terdapat pada Rajah 3. Ekosistem Sungai Melaka turut berubah.

Kesimpulan

Sungai Melaka menjadi salah satu penyumbang utama dalam sektor pelancongan kepada negara. Pembangunan yang dilakukan terhadap fizikal sungai akan mengubah landskap tersebut menjadi menarik dan memberangsangkan. Walau bagaimanapun, perubahan fizikal sungai akan membawa kepada perubahan fungsi Sungai Melaka secara keseluruhannya. Jika ketidakcekapan dalam perancangan dan pengurusan berlaku, maka alam semula jadi yang terdapat di dalam Sungai Melaka akan 'hilang'. Keadaan ini akan menyebabkan sektor pelancongan merudum dan kerajaan terpaksa menanggung perbelanjaan kos-kelangsungan untuk memastikan sektor ini terus hidup dalam ekonomi negeri. Oleh itu, semua pihak perlu bertanggungjawab dalam menjaga kebersihan dan bekerjasama dalam memberi cadangan dan idea untuk menyelesaikan masalah jika berlaku sebarang kerosakan seperti pencemaran.

Rujukan

- Choy EA (2013) Pembangunan pelancongan lestari di Melaka: Perspektif pelancong. *Geografia-Malaysian Journal of Society and Space* 9(3), 12-23.
- Department of Environment (2012). *Malaysian Environmental Quality Report 2012*. Available from: <https://enviro.doe.gov.my/view.php?id=558>.
- Hua AK (2015) Melaka sebagai pusat pelancongan dunia: Dapatkah dipertahankan? *Geografia-Malaysian Journal of Society and Space* 11 (9), 75-85.
- Jabatan Pengairan dan Saliran (2015). Program Lawatan Kerja Bagi Projek Pengindahan dan Pembersihan Sungai Melaka Fasa 2 serta Lawatan Projek Inovasi JPS Melaka. Available from: <http://jpsns.ns.gov.my/index.php/2012-10-10-00-23-31/tujuan-program/101-berita-terkini/556-program-lawatan-kerja-bagi-projek-pengindahan-dan-pembersihan-sungai-melaka-fasa-2-serta-lawatan-projek-inovasi-jps-melaka>.
- MyFEST Official Portal (2015) History of Visit Malaysia Year. Available from: <http://myfest2015.com.my/about-myfest-2015/history-of-visit-malaysia-year>.
- Persona Metro (2009) *Sungai Melaka: The Rejuvenation of a National Cultural Heritage*. p.95.
- Portal Rasmi Arena Sejarah (2015) Tingkatan 1 Bab 4 Pengasas Melayu Melaka. Available from: <http://www.arenasejarah.com/index.php/form-1/nota-tingkatan-1/364-t1-nota-bab-4>.
- Portal Rasmi Kerajaan Negeri Melaka (2015) Sejarah. Available from: <http://www.melaka.gov.my/my/tentang-kami/sejarah>.
- Portal Rasmi Kerajaan Negeri Melaka (2015) Rekreasi. Available from: <http://www.melaka.gov.my/my/pelancongan/tempat-tempat-menarik/rekreasi>.
- Portal Rasmi Kerajaan Negeri Melaka (2015) Nilai Sejarah. Available from: <http://www.melaka.gov.my/my/pelancongan/tempat-tempat-menarik/nilai-sejarah>.
- Saleh Y (2008) Kajian Survival Warisan Budaya daam Sektor Pelancongan di Negeri Melaka: Universiti Pendidikan Sultan Idris.
- Salleh D (2002) Sungai sebagai alternatif pelancongan di Negeri Kedah. In: *Kedah 100 tahun 1900-2000 isu-isu politik dan sosio-ekonomi*, 227-236. Penerbit Universiti Utara Malaysia, Sintok.
- Samsir SW, Ahmad H, Jusih H, Choy EA, Buang A, Mahmud M, Azman H, Ariffin SK, Makiya KR (2014) Pengintegrasian elemen pendidikan dalam pembangunan produk rekreasi di Tapak Warisan Dunia Melaka: Pendekatan pengusaha pelancongan. *Geografia-Malaysian Journal of Society and Space* 10(8), 13-25.
- The Star Online (2014). 15 million tourists expected in Malacca. Available from: <http://www.thestar.com.my/news/nation/2014/01/19/15-million-tourists-expected-in-malacca/>.
- Tourists Development Corporation (TDC) of Malaysia Official Portal (2015) Facts and Figures. Available from: http://corporate.tourism.gov.my/research.asp?page=facts_figures.

- Tourists Development Corporation (TDC) of Malaysia Official Portal (2015) Tourism Malaysia sasar bawa sektor beli-belah ke tahap lebih tinggi. Available from: http://corporate.tourism.gov.my/mediacentre.asp?page=news_desk&news_id=1141&subpage=archive.
- UNESCO Official Portal (n.d) Melaka and George Town, Historic Cities of the Straits of Malacca. Available from: <http://whc.unesco.org/en/list/1223>.
- Yusof YWA (2012). Developing Model of Transformation Leadership and Organizational Commitment in Homestay Program. *3rd International Conference on Business and Economic Research Proceeding* (pp. 1-11). Golden Flower Hitel, Bandung, Indonesia.
- Zaimah R, Er AC, Sarmila MS, Habibah A, Hamzah J, Sahazali N, Hanani N, Jalil A (2015) Kepuasan pelancong dengan Melaka sebagai destinasi pelancongan lestari: Satu kajian persepsi. *Geografia-Malaysian Journal of Society and Space* **11**(1), 135-142.